

U ŠIROKOM BRIJEGU UPRIIČENA »VEČER SJEĆANJA« NA ŽRTVE IZ DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Široki Brijeg, 26. srpnja 2012. (Povjerenstvo / Vicepostulatura) – U popunjenoj dvorani kina »Borak« 25. srpnja u Širokom je Brijegu upriličena »Večer sjećanja« na ubijene u Drugom svjetskom ratu i u poraću koju je priredilo Povjerenstvo za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugoga svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg u suradnji s Vicepostulaturom postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«. Bila je to zanimljiva i poučna večer pod voditeljskom palicom Ana-Marije Prskalo, novinarkice Radiopostaje »Mir« Međugorje.

U prvom dijelu programa prikazana je videoprezentacija o dosadašnjem radu Povjerenstva i ulozi Vicepostulature u afirmaciji ove problematike. Riječ je o kratkoj videoprezentaciji koja će biti upotpunjena, zaokružena i dogotovljena kao cjelina tek nakon obavljena pokopa svih ekshumiranih žrtava 29. srpnja na groblju Mekovac u Širokom Brijegu. Međutim, i u ovako nepotpunoj inačici taj je videozapis zorno prikazao uvjete u kojima Povjerenstvo

i Vicepostulatura rade te plodove toga rada na području općine Široki Brijeg. Činjenice koje su iznesene, u prvom redu one o opsegu stradanja na ozemlju Širokog Brijega tijekom Drugog svjetskog rata i poraća, izazvale su zanimanje nazočnih, što se moglo čuti u brojnim razgovorima nakon završetka cjelovečernjeg programa.

U drugom dijelu »Večeri sjećanja« upriličeno je predavanje dr. sc. Jure Krište, eminentnog povjesničara s Hrvatskog instituta za povijest iz Zagreba. Krišto je održao predavanje »Komunizam i njegove žrtve« kroz koje je jasno pokazao na koji je način komunizam zločinačka ideologija. U svom zanimljivom izlaganju dr. sc. Jure Krišto na samom je početku podvukao: »Nije potrebno isticati, pogotovu ovdje u Hercegovini, koliki je opseg zločina koje su komunisti učinili, ne samo tijekom rata 1941. – 1945. nego napose poslije rata te sve do propasti komunizma krajem 80-ih godina XX. stoljeća. Također, ovdje nije potrebno isticati koliko se komunizam obrušio na Katoličku

crkvu i njezine službenike.« U nastavku svoga izlaganja, pokušavajući odgovoriti na pitanje ima li nešto u komunističkoj ideologiji što objašnjava zločine tolikih razmjera, Krišto je postavio protupitanje: »Je li i u jednom konkretnom oživotvorenju komunističkog sustava bilo šefa Partije koji nije imao apsolutnu vlast, koji nije odlučivao o životu i smrti, ne samo pojedinca nego i velikih skupina, čak naroda – koji nije bio apsolutni diktator? Danas je u nekim krugovima popularno uzdizati Josipa Broza kao pozitivnog lidera kojeg je poštivao svijet, jer misle da je tako moguće skriti činjenicu da je i on bio diktator koji je zapovjedio uništenje velikog broja ljudi, u tolikoj mjeri da ga se može smatrati zatirateljem hrvatskog naroda.« Na samom je kraju svoga izlaganja dr. sc. Jure Krišto zaključio: »Komunizam je u praksi uvijek izdvajao uzak krug samozvanka koji je odlučivao o tome što je najbolje za one koji nisu bili dio te izabrane skupine (Partije) i koji je preventivno nastojao eliminirati potencijalne političke protivnike.«

ŠIROKI BRIJEG: POKOPANE 42 ŽRTVE IZ DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Široki Brijeg, 30. srpnja 2012. (Povjerenstvo / Vicepostulatura) – U organizaciji Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugoga svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg i Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrač«, 29. je srpnja u Širokom Brijegu pred mnoštvom okupljenih Širokobriježana i njihovih susjeda iz okolnih općina te brojnih predstavnika pisanih i elektroničkih medija, održan pokop 42 žrtve iz Drugog svjetskog rata i poraća ekshumiranih na prostoru Širokog Brijega. Već od 16.30 sandučići s tijelima svih žrtava, umotani u hrvatske barjake – službene barjake Zapadnohercegovačke županije, bili su izloženi ispred gradske mrtvačnice u Klancu. Okupljanje naroda i molitva u tišini trajali su sve do početka službenog dijela pokopa u 17.45.

Najprije se okupljenima u svojstvu domaćina obratio Pero Kožul, pročelnik Povjerenstva, koji je sve pozdravio i zaželio dobrodošlicu, a potom naglasio: »Moram kazati da je među žrtvama danas ovdje najviše tijela naše subraće Hrvata. Svojim ih je habitom očinski zaogrnuo i jedan fratar, a svima njima Titovi zločinci nisu dopustili ni minimum ljudskog dostojanstva. Radeći posao otkrivanja i dokumentiranja zločina, imali smo prilike od živih svjedoka čuti o partizansko-komunističkoj brutalnosti kojoj su ovi ljudi bili izloženi, kako su bez razloga bili uhićivani, najčešće dugo i teško mučeni te na kraju svirepo ubijani i na posebno bestijalne načine trpani u zemlju. Tijekom ekshumacija i svojim smo očima dijelom mogli vidjeti tragove svega navedenoga. Danas, nakon gotovo sedamdeset godina, pokušavamo ispraviti barem dio nanesene im u nebo vapijuće nepravde pokapajući ih u zajedničku općinsku grobnicu,

prema našem katoličkom običaju, vjeri, tradiciji i hrvatskoj uljudbi.« Kožul je na kraju svima zahvalio, najprije za utemeljenje i postojanje Povjerenstva, a potom i za njegovo dosadašnje trogodišnje djelovanje.

Budući da je među ekshumiranim žrtvama bilo i 14 njemačkih vojnika, što je nedvojbeno potvrđeno s isto toliko pronađenih pločica njemačke vojske, pozivu na pokop odazvao se i Franz Kaufman, zamjenik njemačke veleposlanice u veleposlanstvu u Sarajevu, koji se također obratio nazočnima i, nakon što je uputio nekoliko pozdravnih riječi, između ostalog je rekao: »Iznimno nas raduje korektan odnos Povjerenstva s njemačkim veleposlanstvom i suradnja koju smo uspostavili u posljednje dvije godine jer ta suradnja traje i stalno se unaprijeđuje. Raduje nas također što vi u Širokom Brijegu visoko profesionalno radite ovaj posao i što pritom jednako tretirate sve žrtve. Nadamo se da u budućnosti ovakvih događaja više ne će biti i da će narodi u ujedinjenoj Europi živjeti u miru te da će sve svoje sporove rješavati mirnim putem.«

Predsjednik Vlade Zapadnohercegovačke županije Zdenko Čosić, kao jedan od onih koji podupire rad Povjerenstva i Vicepostulature, u svom je govoru naglasio: »Po jama-

ma i šumama razbacane, kao molekule prošlosti, da nikada više ne budu utkane u našu sadašnjost, tu su sad pred nama kao uskrslе, polomljene, mučene i žicom vezane kosti, tu su pred nama 42 lubanje s rupom na zatiljku kao neizbrisivim pečatom nečovjeka i antikrista. Zločinci, koji su htjeli izbrisati svaki trag ljubavi, ostavili su svoj neizbrisiv trag mržnje. Poredak zla označio ih je kao bezvrijedne, kao brojeve, ne ljude – bili su ništa, o njima se moglo šutjeti ili govoriti s prijezirom i mržnjom. Svi naši domoljubi, progonjeni ili ubijani kroz stoljeća do današnjih dana, svi su oni sudionici jednog vremena i jednog domovinskog boja! Što vrijeme uopće znači u sintezi nacionalne težnje za slobodom!? Što znači zabraniti imena, uništiti matice i popise ubijenih domoljuba kad je u samo jednoj riječi sažet sveti registar svih njihovih imena – domovina!?!«

Na samom kraju ovoga dijela programa nazočnima se obratio Miro Kraljević, načelnik Općine Široki Brijeg i jedan od najzaslužnijih ljudi što se ekshumacije u Širokom Brijegu uopće izvode. Načelnik Kraljević u svom je obraćanju između ostalog rekao: »Ovaj današnji skup po svojoj bi naravi trebao biti tužan zbog pronalaska i pokapanja 42 žrtve teškoga partizansko-komunističkog zločina s

prostora Širokog Brijega. Međutim, ovaj skup ispunjava nas i drukčijim osjećajima. Ponosni smo što, punih 67 godina nakon njihova stradanja, te polustoljetnog nijekanja i prešućivanja, možemo na civiliziran i katolički način, svojstven stogodišnjoj hrvatskoj uljudbi, pokopati njihove tjelesne ostatke.

Naše općinsko Povjerenstvo za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća obavilo je dobar posao te je u svom dosadašnjem radu prikupilo podatke o više od 150 prikrivenih grobišta i stratišta u kojima se, prema izjavama svjedoka, nalazi između 350 i 400 tijela žrtava. Ako tome dodamo da samo općina Široki Brijeg ima više od 2.200 žrtava koje su pobijene u Drugom svjetskom ratu i poraću na Bleiburgu i nebrojenim križnim putovima, onda to zorno govori o razmjerima narodnog pogroma u Širokom Brijegu. Zato sam osobno, kao općinski načelnik, zajedno s Općinskim vijećem Široki Brijeg, prihvatio inicijativu za utemeljenje Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg, koje sustavno rješava ova bolna pitanja iz naše ne tako davne prošlosti, a rezultate vidimo i danas ovdje pred nama. U tom ću smislu i dalje, koliko bude u mojoj moći, podupirati rad našeg općinskog Povjerenstva.«

Inače, uz 14, nedvojbeno je, nje-mačkih vojnika, žrtve su još jedan franjevac, dva partizana te neutvrđen broj ustaša, domobrana i civila. Ovaj dio programa vodila je Ana-Marija Prskalo, novinarka Radiopostaje »Mir« Međugorje.

Nakon završetka protokolarnog dijela, nešto iza 18 sati, započeo je crkveni obred pokopa koji je predvodio širokobriješki gvardijan fra Sretan Ćurčić. Po vrlo vrućem i sparnom vremenu sprovedna se povorka uputila prema groblju Mekovac. Bdijenje nad žrtvama, u sprovednoj povorci od mrtvačnice do groblja, preuzele su djevojke iz širokobriješke Frame, a po dolasku na groblje Mekovac jedan po jedan sandučić s tijelima žrtava prenijele su do zajedničke grobnice. Za vrijeme trajanja ukopa vicepostulator fra Miljenko Stojić još je jednom, dakako prema svjedočenjima, pojašnjavao nazočnima o koliko je žrtava riječ, s kojih grobišta i koje su pripadnosti. Nakon što je u zajedničku općinsku grobnicu položeno 41 tijelo, posljednji sandučić s tijelom hrvatskog vojnika Ivana Tolja iz Grede (Šipovača) u Ljubuškom predano je njegovoj braći Ljubi i Dragi te će biti pokopano u obiteljsku grobnicu u njihovoj rodnoj Gredi.

U prepunoj samostanskoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije na Širokom Brijegu slijedila je sveta misa zadušnica za sve netom poko-

pane žrtve Drugoga svjetskog rata i poraća s prostora Širokog Brijega. U svojoj dobro prihvaćenoj propovijedi gvardijan samostana na Širokom Brijegu fra Sretan Ćurčić između ostalog je naglasio: »Povijesna je činjenica da u pravcu Austrije početkom svibnja 1945. nije kradomice i pod okriljem noći preko staroga savskog mosta u Sv. Klari bježala jedna mala zalutala ustaška satnija, nego je to bio masovni i milijunski zbjeg, odnosno egzodus naroda s europskog jugoistoka, ponajprije i ponajviše Hrvata, a prema engleskom vojnom arhivu, na jugoslavensko-austrijskoj granici kod Bleiburga bilo je oko 200.000 hrvatskih vojnika i oko 500.000 civila koji su tamo došli predati se engleskim postrojbama. Također je povijesna činjenica da je uništavanje neprocjenjiva vjersko-kulturno-povijesnoga blaga ovdje kod nas na Širokom Brijegu pratila parola ispisana na zidu samostana "Kultura i prosvjeta bit će naša osveta!", a svjedoci tvrde da su klanja i druga monstrozna zvjerstva partizanski zlikovci popratili još jezivijom pjesmom: "Padaj kišo, krv saperi, kud prolaze proleter!"

Kad je riječ o stradanjima Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini, povijesna je činjenica da je za vrijeme Drugog svjetskog rata i neposredno nakon njega ubijen 161 katolički svećenik. Mnogo ih je umrlo u tavnici od tifusa ili pak u logorima od posljedica zlostavljanja, ali je daleko najveći broj onih koji su pobijeni. S druge pak strane, velik je broj vjernika fizički likvidiran, odnosno, u skladu s popisom napravljenim prema rasporedu današnjih župa. Samo je u Hercegovini ubijeno najmanje 15.705 osoba ili otprilike svaki deseti katolik, dok ima i nekih drukčijih procjena i brojki koje se kreću i do 20.000 pobijenih Hercegovaca.«

Na samom kraju sv. mise zadušnice kratko se nazočnima obratio i vicepostulator fra Miljenko Stojić koji je zahvalio svima koji su pripomogli u otkrivanju posmrtnih osta-

taka, njihovu ekshumiranju, kasnijoj obradi te pripremi pokopa. Između ostaloga, fra Miljenko je rekao: »Na kraju smo veličanstvenog, ali tužnog događaja. Pokopali smo 42 tijela pobijenih u Drugom svjetskom ratu na ozemlju Širokog Brijega. Ginuli su na suprotstavljenim stranama, ali u smrti smo svi isti i prema svakome se treba odnositi s poštovanjem.«

Naglasio je da je napravljena i DNK analiza onih pobijenih u Knešpolju, gdje bi trebao biti i jedan ubijen fratar, ali je samo 14 uzoraka dalo potvrđan ishod. Kako su ih ubijali, prenio je iz svjedočenja još žive Stane Soldo. Ta je svjedočka priča potresla sve nazočne. Na kraju je fra Miljenko zaključio: »Nemojmo se bojati tražiti, otkrivati i živjeti istinu. Samo nam ona može dati miran san i blagoslovljenu budućnost. Pođimo kući u tom duhu i širimo Božji mir

kamo god stignemo!«

Valja naglasiti još dvije podrobnosti. Prva je da je udruga Hrvatski domobran iz Omiša organizirano autobusom pristigla na pokop u Široki Brijeg, a u autobusu su bili, kako su sami rekli, ljudi iz Omiša, Poljica i

Zagvozda. Druga je da su dva brata Skoko iz Australije, inače rodom iz Rasna, nazočila pokopu, a jedan je od njih zatražio »jedan barjak s pokopa« kojim su bile omotane žrtve kako bi ga ponio sa sobom u Australiju. Želja mu je ispunjena! ✍

PREDSJEDNIK ČOSIĆ PRIMIO ZAHVALNICU VICEPOSTULATURE

Široki Brijeg, 11. listopada 2012. (D. Šimić / hrsvijet.net) – Predsjedniku Vlade Zapadnohercegovačke županije Zdenku Čosiću uručena je prigodna zahvalnica Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« za potporu koju ova institucija s njim na čelu pokazuje u svekolikoj skrbi za rad Vicepostulature, ali i općinskih povjerenstava za obilježavanje i uređenje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća u Ljubuškom i Širokom Brijegu. U ime Vicepostulature zahvalnicu je uručio vicepostulator fra Miljenko Stojić.

»Vlada Zapadnohercegovačke županije na čelu s predsjednikom Čosićem primjer je svim drugim hrvatskim institucijama kako se trebamo odnositi prema ovom pitanju. Nemjerljiv doprinos dali su u radu Vicepostulature i općinskih povjerenstava, ali i prihvaćanjem pokroviteljstva nad komemoracijom

u Bleiburgu kada su otvoreno istupili naprijed i vlastitim primjerom pokazali kako se brani istina« kazao je u toj prigodi vicepostulator fra Miljenko Stojić.

Inače, uz pokroviteljstvo nad komemoracijom u Bleiburgu, Vlada te

županije djelatno je podupirala ekshumacije posmrtnih ostataka na području Širokog Brijega i Ljubuškog, gdje je do sada ekshumiran 101 zemni ostatak žrtava komunizma. »Po jamama i šumama razbacane, kao molekule prošlosti, da nikada više ne

budu utkane u našu sadašnjost, tu su sad pred nama kao uskrsele, polomljene, mučene i žicom vezane kosti, tu su pred nama 42 lubanje s rupom na zatiljku kao neizbrisivim pečatom nečovjeka i antikrista. Zločinci, koji su htjeli izbrisati svaki trag ljubavi, ostavili su svoj neizbrisiv trag mržnje. Poredak zla označio ih je kao

bezvrijedne, kao brojeve, ne ljude – bili su ništa, o njima se moglo šutjeti ili govoriti s prijezirom i mržnjom. Svi naši domoljubi, progonjeni ili ubijani kroz stoljeća do današnjih dana, svi su oni sudionici jednog vremena i jednog domovinskog boja! Što vrijeme uopće znači u sintezi nacionalne težnje za slobodom!? Što

znači zabraniti imena, uništiti matice i popise ubijenih domoljuba, kad je u samo jednoj riječi sažet sveti registar svih njihovih imena – domovina!?«, kazao je Zdenko Čosić u prigodi pokopa 42 žrtve iz Drugog svjetskog rata i poraća ekshumirane na prostoru Širokog Brijega, održanog 29. srpnja 2012. u Širokom Brijegu. ✍

NEOKOMUNISTIČKA VLAST U HRVATSKOJ ODLUČILA ZAUSTAVITI SVAKO ISTRAŽIVANJE KOMUNISTIČKIH ZLOČINA

Široki Brijeg, 15. listopada 2012. (Damir Šimić / hrsvijet.net) – Ovih je dana u Hrvatskom (nekada državnom) saboru vođena rasprava o prijedlogu zakona o istraživanju, uređenju i održavanju vojnih groblja, groblja žrtava Drugog svjetskog rata i poraća. Zastupnici HDZ-a i HDSSB-a tom su prilikom optužili trenutnu hrvatsku vlast da ovim zakonom želi onemogućiti daljnja istraživanja komunističkih zločina. Potpuno isto tvrdi i fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva »fra Leo Petrović i 65 subrača« s kojim smo razgovarali na Širokom Brijegu.

Fra Miljenko, kako gledate na najave stavljanja Ureda za pronalaženje, obilježavanje i održavanje grobova žrtava komunističkih zločina pod ingerenciju Ministarstva branitelja?

Pristojan čovjek s gnušanjem prati ovo što trenutna hrvatska Vlada

želi učiniti s neovisnim (?) Uredom za pronalaženje, obilježavanje i održavanje grobova žrtava komunističkih zločina (istina, tek nakon 9. svibnja 1945.). Sva je sreća u nesreći da ovo nije 1945. jer bi se oni poslužili i stvarnom batinom, a ne samo batinom zakona koja im je, na žalost, u ruci.

Zagovornik ste teze da su ti potezi slični onima koje je KPJ vukao koncem četrdesetih godina prošloga stoljeća?

I taj, kao i drugi potezi, i te kako mirišu na ta vremena. Na um mi pada postupanje prema vjeronauku iz toga doba. Gurali su ga tamo i ovamo, na kraju ga stavili zadnji sat u školi i onda ga ukinuli čim im se učinilo da su dovoljno jaki za taj potez. Tako će biti i sa spomenutim Uredom. Sadašnji će ga ministar branitelja Predrag Matić Fred trpjeti neko vrijeme i onda otpisati.

Uistinu smatrate da će Ured u konačnici biti potpuno ugašen?

Ministar je to najavio i posljednjim rečenicama obrazloženja zbog čega se postupa upravo ovako kako se postupa. Nakon uvodnih slatkorječivih riječi odjedanput je postao grk pa je izlanuo da Ured nije ništa radio, da su trošili novac, a on jadan... Ako se prema njima sada ponašaju tako kad su im koliko toliko odriježene ruke, kako će se prema njima ponašati kad im ruke zavežu?

Što će biti s daljnjim istraživanjem komunističkih zločina?

Neokomunistička vlast u Hrvatskoj očito je odlučila ne samo ukinuti Ured nego zaustaviti svako istraživanje komunističkih zločina. Prije su pristaše toga ponašanja sve činile potajice na razne načine, sada bi javno. Kao djeci pričaju nam priču da će se brinuti o svim grobovima i svim grobljima. Komunisti imaju svoje grobove i svoja groblja, oni koji su stajali na drugoj strani nemaju. Ono što su imali, komunisti su im u poraću preorali.

Govorite o preoranim grobljima po diktatu KPJ i KPH?

Naravno. Kako će se sada netko brinuti o grobljima kojih nema? Kako će se sada netko brinuti o grobovima koji su po kojekakvim jamama, škrapama, ispod parkirališta, ispod zgrada, igrališta, hotela...? Oni

se očito boje da bi društvo moglo ozdraviti i potpuno odbaciti njihovu bolesnu ideologiju. Nešto slično kao u slučaju Hude jame.

Na što konkretno ciljate?

Kad su Slovenske komunističke i ine snage vidjele da ta jama mijenja i prosvjetljuje svijest ljudi, odlučili su je zatvoriti. Ovamo će, pak, naši komunisti zaustaviti sva istraživanja komunističkih zločina, ulickati spomenike svojoj stvarnoj ili izmišljenoj žrtvi i nastaviti tupiti da nije Domo-

vinski rat stvorio današnju hrvatsku državu, nego komunisti u Drugom svjetskom ratu. Uostalom, među mnogim zaustavljenim stvarima s ovoga područja i masovna je grobnica u Vrgorcu.

Što je s njom u biti?

Otvorena je, DORH je preuzeo nadležnost i posmrtni ostaci civila dovedenih iz ljubuške tamnice propadaju li propadaju. Uzalud što njihovi sinovi i kćeri traže da ih se konačno dostojno pokopa. A Matić

kaže da će DORH istraživati ratne zločine. Ma daj!

Mnogi će Vam zamjeriti zbog ovakvih stavova!?

Crkva je davno rekla da se prema svakom ljudskom biću treba odnositi s dostojanstvom, bez obzira na kojoj strani čovjek bio, to isto ponovio je i demokratski svijet koji je nastao na kršćanskim zasadama. Osobno sam zagovornik tog nauka. Kamo pripadaju komunisti i njihove današnje pristalice neka sami odgovore. ✍

ŠIROKI BRIJEG: ODRŽAN 4. SIMPOZIJ STOPAMA POBIJENIH

Široki Brijeg, 15. listopada 2012. (Gojko Jelić / Vicepostulatura) – U nedjelju 14. listopada na Širokom je Brijegu u organizaciji vicepostulature »Fra Leo Petrović i 65 subrača« održan 4. simpozij Stopama pobijenih.

Program je započeo sv. misom koju je predslavio fra Dario Dodig, župnik iz Čerina, u suslavlju s vicepostulaturom fra Miljenkom Stojićem, širokobriješkim gvardijanom fra Sretanom Čurčićem i bosanskim franjevcem fra Marijanom Karaulom. Fra Dario je u propovijedi, govoreći o ulomku iz Markova evanđelja,

naglasio da su pobijeni hercegovački franjevci »sve ostavili i pošli za Isusom« te podsjetio na četvoricu fratara iz župe Čerin koji su ubijeni u Drugom svjetskom ratu (fra Dobroslav Šimović, fra Rafo Prusina, fra Paško Martinac, fra Bono Andačić).

Znanstveni dio simpozija vodila je novinarka Radiopostaje »Mir« Međugorje Ana-Marija Prskalo. Uživao ga je, kao i sv. misu, prenosila Radiopostaja Široki Brijeg.

Prvo predavanje imao je prof. dr. sc. Miroslav Akmadža, ugledni povjesničar rođen u Ljubuškom, danas zaposlen na Hrvatskom institutu za

povijest. Kao vanjski suradnik predaje i na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Uža mu je struka proučavanje problematike crkveno-državnih odnosa u vrijeme komunističke vladavine o čemu je napisao devet knjiga i više od 40 znanstvenih radova. Govoreći o primjeni komunističkog represivnog sustava prema Katoličkoj crkvi u BiH te o današnjem stanju, prof. Akmadža je istaknuo: »Komunisti su imali svoga boga, a on se zvao Josip Broz Tito. Teško ćete uvjerenog komunistu uvjeriti da Tito nije bio sveti čovjek. Možemo mi otvoriti na stotine grobnica, i Jazovki i Macelja, i Hudih jama, oni će i dalje govoriti da to nije napravio njihov Tito. Oni kažu da je on bio dobar i ta je vjera vrlo čvrsta. Traje i danas i njezine posljedice trajat će još dugo. Što je komunizam htio ubijanjem svećenika i zatvaranjem Stepinca? Htio je ostaviti stado bez pastira vjerujući da će se stado razbježati kad pastiri budu ubijeni. Nije bilo tako. Mnogi su pastiri stradali, ali stado nikad nije bilo jače i jedinstvenije kao u to vrijeme. UDBA se borila protiv svakog crkvenog djelovanja, protiv vjeronauka, vjerskih škola, odgoja

svećenika, vjerskog tiska; oduzimajući crkvenu imovinu smatrala je da Katolička crkva temelji svoju snagu na tvarnom bogatstvu. Crkva je nastala na mučeništvu i što je mučeništvo u tom vremenu bilo veće, Crkva je bila jača.

Po izlasku iz tamnice blaženi je kardinal Alojzije Stepinac rekao: "Bit će borbe, ponajprije za mladež." I upravo na polju odgoja vodila se najžešća bitka između komunista i Crkve. No, bez obzira na sve poduzete mjere, komunistički režim nije uspio smanjiti priljev mladeži u vjerske škole niti smanjiti broj novoškolovanih svećenika i časnih sestara. Naprotiv, pored svih mjera koje je poduzeo komunistički režim broj polaznika vjerskih škola bio je iz godine u godinu sve veći.«

Govoreći o raznim metodama kojima su komunisti ucjenjivali narod, prof. Akmadža je spomenuo da su neki komunisti uvečer molili *Andeo Gospodnji*, a po danu govorili da Boga nema te na noćnom ormariću držali zajedno *Sveto pismo* i *Komunistički manifest*. Drugi, glumeći »vjernike«, po

danu su bili u crkvi, a kasnije su odlazili u UDBU izdavati svoje susjede. Uvijek se kalkuliralo između Crkve i Partije. Kada je došla 1990., svi smo za svoje susjede komuniste znali govoriti da su dobri ljudi, da su radili za narod i da su oni Partiju rušili iznutra. I tako su oni ostali na vlasti. Isti su »rušili vlast iznutra« i pri svakoj novoj promjeni vlasti i to im postade posao. Još uvijek se kalkulira između kršćanske savjesti i odanosti političkoj stranci. Kako to da već 12 godina hrvatski građani, koji su 80% i više vjernici, za predsjednika biraju osobu koja nije vjernik?

Damir Borovčak, dipl. ing., glasnogovornik je i član Udruge Macelj 1945., hrvatski publicist, djelatni domoljub, politički analitičar, organizator, putopisac, publicist i povijesni istraživač, voditelj je i urednik emisije *Vjera u sjeni politike* na Radio Mariji. Objavio je osam knjiga.

Svoje izlaganje naslovio je »Dijagonala zločina: Široki Brijeg – Macelj«, te je između ostaloga kazao: »Od svibnja do jeseni 1945. hrvatski je narod prolazio najteže muke. Hr-

vati su tada pretrpjeli genocid sve-topisamskih razmjera. S narodom je stradalo i katoličko svećenstvo. Na Maclju su neumoljivi dokazi. Ekshumirane lubanje, njih 1.163 s rupom na zatiljku ili razbijenog zatiljka, dokaz su teških partizanskih zlodjela. Oni koji brane Tita često su tvrdili: Tito nije znao za zločine. Je li J. B. Tito znao za zločine u svibnju i lipnju 1945.? Evo utvrđenih činjenica: Kretanje maršala Jugoslavenske armije J. B. Tita, u svibnju i lipnju 1945. i boravak na području Slovenije i sjeverne Hrvatske na mjestima masovnih likvidacija hrvatskih zarobljenika (Varaždin, Zagreb, Krapina, Barbarin rov, Trbovlje, Celje, Tezno – Maribor, Bjelovar) zabilježio je ondašnji Vjesnik. Govori tog vremena neupitno ukazuju na zločine po maršalovom planu:

- nadnevka 20. svibnja Tito je boravio u Varaždinu i rekao: "Jugoslavenske armije koje su u okolici obavljaju važne zadaće na konačnom obračunu s hrvatskim smradom. U novoj komunističkoj državi svjetlost dana

gledati će samo toliko dugo, koliko traje put do najbliže jame.”;

- nadnevka 28., 29. i 30. svibnja Tito je boravio u Ljubljani i okolici te u svom govoru rekao: “Likvidirali smo 200 tisuća bandita, a još toliko smo ih zarobili. Stigla ih je ruka naše pravde.”

Bleiburg je započeo partizanskim “oslobođenjem” Dubrovnika. Osvajanjem Širokog Brijega 7. veljače 1945. nastavljaju se masovna partizanska krvava zlodjela, ubojstvom i paljenjem mrtvih tijela hercegovačkih franjevaca. No, manje je poznato da su trojica hercegovačkih fratara (fra Metod Puljić, župnik, r. 1912., fra Darinko Mikulić, mladomisnik, r. 1919. i fra Julijan Petrović, bogoslov, r. 1923.) završila svoj život na krajnjem sjeveru Hrvatske: ubijeni su u Maclju, u Hrvatskom Zagorju na granici sa Slovenijom. Za otkrivanje zločina u Maclju bitni su jedna žrtva i jedan partizan. Fran Živičnjak uspio je preživjeti vrijeme komunističke represije te je ostavio svjedočanstvo u knjizi *U vječni spomen*, u kojoj na više mjesta spominje ubojicu svećenika – komandanta vojne OZNA-e u Krapini, partizanskog poručnika Stjepana Hršaka, koji i danas nesmetano živi u vili na Tuškancu. Točna mjesta stradavanja u lipnju 1945. pokazao je bivši partizanski stražar Mladen Šafranko. Prva sv. misa na mjestu Lepa Bukva u Maclju za sve žrtve u toj *Gori zločina* održana je 9. lipnja 1991., a predvodio ju je pokojni kardinal Franjo Kuharić.

Zbog sramotne društvene nebriže, ostatci 1.163 maceljskih žrtava 12 su godina poslije iskapanja 1992. – 2004. ležali u vrećama za smeće na tavanu patologije Medicinskog fakulteta. Pokop je 22. listopada 2005. predvodio zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić i pokojni biskup varaždinski mons. Marko Culej. Hrvatski mediji taj su najve-

ći hrvatski zajednički pokop posve omalovažili. Udarna medijska vijest tog dana bila su dva krepana labuda u Baranji i lažna panika o epidemiji ptičje gripe od koje u Hrvatskoj nitko nije umro. U Maclju je 3. lipnja 2007. svečano blagoslovljena novoizgrađena crkva Muke Isusove, spomen-zdanje svim mučenicima. To je jedino mjesto u Hrvatskoj gdje stradalnici s Križnih puteva imaju najdostojanstveniji spomenik – crkvu izgrađenu i posvećenu u spomen mučenicima križnih puteva.

Maceljsko stratište otkriveno je prije pune 22 godine, a o komunističkim zločinima u Maclju do sada nije progovorio ni jedan predsjednik Hrvatskog sabora, ni jedan predsjednik Vlade RH, ni jedan Predsjednik RH. Ignoriranje komunističkih zločina u 22 godine slobodne i demokratske hrvatske države, vodstva hrvatskih vlasti u svim mandatima, nevjerojatna je društvena i ćudoredno zastrašujuća činjenica!«

Nikola Koncul, dopredsjednik Povjerenstva za uređivanje i obilježavanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća na području općine Neum, predstavio je rad neumskog povjerenstva te kratko progovorio o prošlogodišnjem radu drugih do sada ustrojenih povjerenstava u BiH: Široki Brijeg, Ljubuški, Posušje, Busovača i Čitluk.

»Na području općine Neum ukupno je registrirano 190 pojedinačnih

i 66 zajedničkih grobnica. Preostalo je još desetak grobova uglavnom na teže pristupačnom terenu. U travnju 2011. ekshumirali smo iz dvije grobnice posmrtno ostatke 8 osoba.

Širokobriješko povjerenstvo, u suradnji s Vicepostulaturom postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, ukupno je iz jednog pojedinačnog i šest masovnih grobnica ekshumiralo posmrtno ostatke 42 osobe među kojima su ustaše, domobrani, njemački vojnici i dvojica partizana. Obred pokopa 42 ekshumirane žrtve održan je 29. srpnja 2012., punih 77 godina od njihova ubojstva.

Ljubuško povjerenstvo je u dosadašnjem radu iz triju masovnih grobnica ekshumiralo ukupno 59 posmrtnih ostataka, a pretpostavlja se da se među njima nalaze posmrtni ostatci dvojice ili trojice franjevaca. Zemni ostatci svih ekshumiranih otpremljeni su u limenim sanducima na medicinski fakultet u Mostaru na stručnu obradu, tj. DNK analizu.

I ostala povjerenstva Posušje, Busovača i Čitluk pripremaju se i rade na prikupljanju i dokumentiranju podataka o grobištima, kako bi otpočeli svoja prva iskapanja. Od neprocjenjive JE i nesagledive važnosti činjenica da i druge naše općine uvide važnost i potrebu osnutka POUG-a i pridruže nam se u radu«, zaključio je Koncul. ✍

VI. SJEDNICA KOMISIJE ZA HRVATSKI MARTIROLOGIJ

Zagreb, 27. listopada 2012. (IKA) – U prostorijama Hrvatske biskupske konferencije 20. listopada pod predsjedanjem gospićko-senjskog biskupa Mile Bogovića održana je šesta sjednica Komisije HBK i BK BiH za hrvatski martirologij.

Nakon pozdrava predsjedatelja uvodno izlaganje imali su Jure Krišto i fra Miljenko Stojić. Oni su predložili zadatke kojima bi se Komisija trebala baviti u dogledno vrijeme. Najvažnije je uspostaviti povjerenstva u svakoj nad/biskupiji koja bi pomagala Komisiji u osmišljavanju programa na terenu i u ostvarivanju konkretnih zadaća. Predlaže se da biskupije svake godine obilježavaju spomen na žrtve. Najpogodniji je način da se hodočasti na mjesto stradanja ili da se ondje obavi križni put. Svakako treba raditi na traženju tragova mučeništva na našim prostorima, napose u Drugom svjetskom ratu i poraću. Komisija sa žaljenjem konstatira snažan otpor državnih vlasti da se napravi popis svih žrtava tog razdoblja, što se čita iz nastojanja da se dokine Ured za žrtve komuni-

stičkih zločina. Zato će trebati – koliko je to moguće – poraditi preko župnih ureda da se istražuje ne samo tragove mučenika nego i sve žrtve. Župnicima će trebati dostaviti obrasce koje bi uz pomoć svojih suradnika ispunjavali i slali u biskupijsko povjerenstvo. Na portalu Komisije objavljuivat će se postojeća građa, a čitatelji će moći dostaviti svoje primjedbe i dopune. Treba nastaviti rad na pokretanju instituta za istraživanje posljedica totalitarizama 20. stoljeća.

U raspravi je zaključeno da u svim većim katoličkim središtima u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini treba predstaviti knjigu o prikrivenim stratištima i grobištima dr. Josipa Jurčevića. Također valja predstaviti i novi broj *Hrvatske vjernosti* u kojem su sažetci izlaganja s prošlog znanstvenog skupa, a nakon izlaska zbornika radova s toga skupa trebat će predstaviti i taj zbornik. Do kuda se došlo s pripremnim radovima, izvijestio je urednik Mate Rupić. U zborniku će biti cjelovita izlaganja. Prigodom »terenskog rada« Komisije treba mjesnoj Crkvi predstaviti

projekt izrade hrvatskog martirologija i uspostaviti kontakte sa stručnjacima na dotičnom području radi animiranja ljudi s terena u duhu ciljeva Komisije.

Biskup Bogović predstavio je prijedlog novog »impresuma« Hrvatske vjernosti koji definira novi status tog glasila prema kojemu je ono izravno pod ingerencijom Hrvatske biskupske konferencije. Nova formulacija impresuma treba dobiti potvrdu Biskupske konferencije. Fra Miljenko Stojić prikazao je preuređeni portal Komisije. Glavna urednica je s. Veronika Popić. Na kraju je svaki član Komisije izvijestio o tome kako je ostvario povjerene zadatke.

Treba promisliti kada i s kojom temom organizirati novi simpozij. Komisija je imenovala odbor za sljedeći znanstveni skup. Odbor se sastao istoga dana, izabrao i razradio temu koju će predložiti na sljedećoj sjednici Komisije. Izražena je želja da u definiranju teme simpozija sudjeluje naša hrvatska javnost pa se očekuju prijedlozi iz crkvenih i stručnih krugova. ✍

ŠIROKI BRIJEG: KOSTI SMIRAJ TRAŽE – DOKUMENTARNI FILM O TRAŽENJU ISTINE

Široki Brijeg, 30. listopada 2012. (Gojko Jelić / Vicepostulatura) – Vratiti dostojanstvo žrtvama Drugog svjetskog rata i poraća bio je prvi cilj osnivanja Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg. Ovih dana završen je dokumentarni film *Kosti smiraj traže*. On govori o radu ovog Povjerenstva, kao i o Vicepostulaturi postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« koja je idejni začetnik ovakvih povjerenstava po našim općinama. Film je to i o dijelu naše prošlosti o kojoj se nije smjelo pola stoljeća govoriti.

Te k jedan brecaj zvona, s početka dokumentarnog filma o radu Povjerenstva, kazuje da ni zvona s ranjenih širokobrijeških zvonika nisu zvonila u veljači 1945. Titovi zločinci ubili su sve fratre na Širokom Brijegu, a vjernici- ma zabranili svaki pristup crkvi, samostanu i mjestu zločina kod skloništa. Na svakom dijelu gdje su ostavljali svoj krvav potpis sijali su strah, a svaka riječ o njihovim zločinima bila je kažnjavana. I tako na oko 150 otkrivenih grobišta i stratišta na području Širokog Brijega. A koliko ih ima nepoznatih?!

U filmu govore svjedoci komunističkih ubojstava, sudionici Križnoga puta, stručnjaci za sudsku medicinu, patologiju i arheologiju te ljudi koji su se iz ljubavi prema istini i poštovanju prema žrtvama uključili u rad ovog Povjerenstva.

Odličnom kombinacijom arhivskih fotografija i igranih scena u crno-bijeloj tehnici autori su uspjeli približiti stradanje hercegovačkih franjevaca i hrvatskog puka. Nižu se potresne scene iskapanja, molitve nad njihovim iskopanim kostima, izjave rodbine ubijenih. Ali poslije svega ostaje ljubav prema žrtvama i oprost prema zločincima. Bog je onaj koji sudi, a puk ovoga

kraja među prvima je pokazao poštovanje prema svim žrtvama dostojanstvenim pokopom 29. srpnja ove godine i sv. misom za sve žrtve Drugog svjetskog rata, bez obzira kojoj su vojsci pripadali.

Dokumentarac su posebno obogatile igrane scene koje dočaravaju križeve što ih je prošao ovaj narod. Žene su čekale svoje sinove i muževe, čekale glas i tražile grobove da imaju gdje upaliti svijeću i pomoliti se za pokoj njihovih duša.

Autor scenarija je Velimir Mabić, snimatelji su Marko Mandić, Tomislav Bubalo i Antonio Ćorić, a montažu potpisuju Marko Mandić i Jasminka Ljubić. U igranim scenama glumi Ana-Marija Prskalo.

Kao producenti filma potpisani su Povjerenstvo i Vicepostulatura, a StudioM je uradio filmske usluge u ovom projektu.

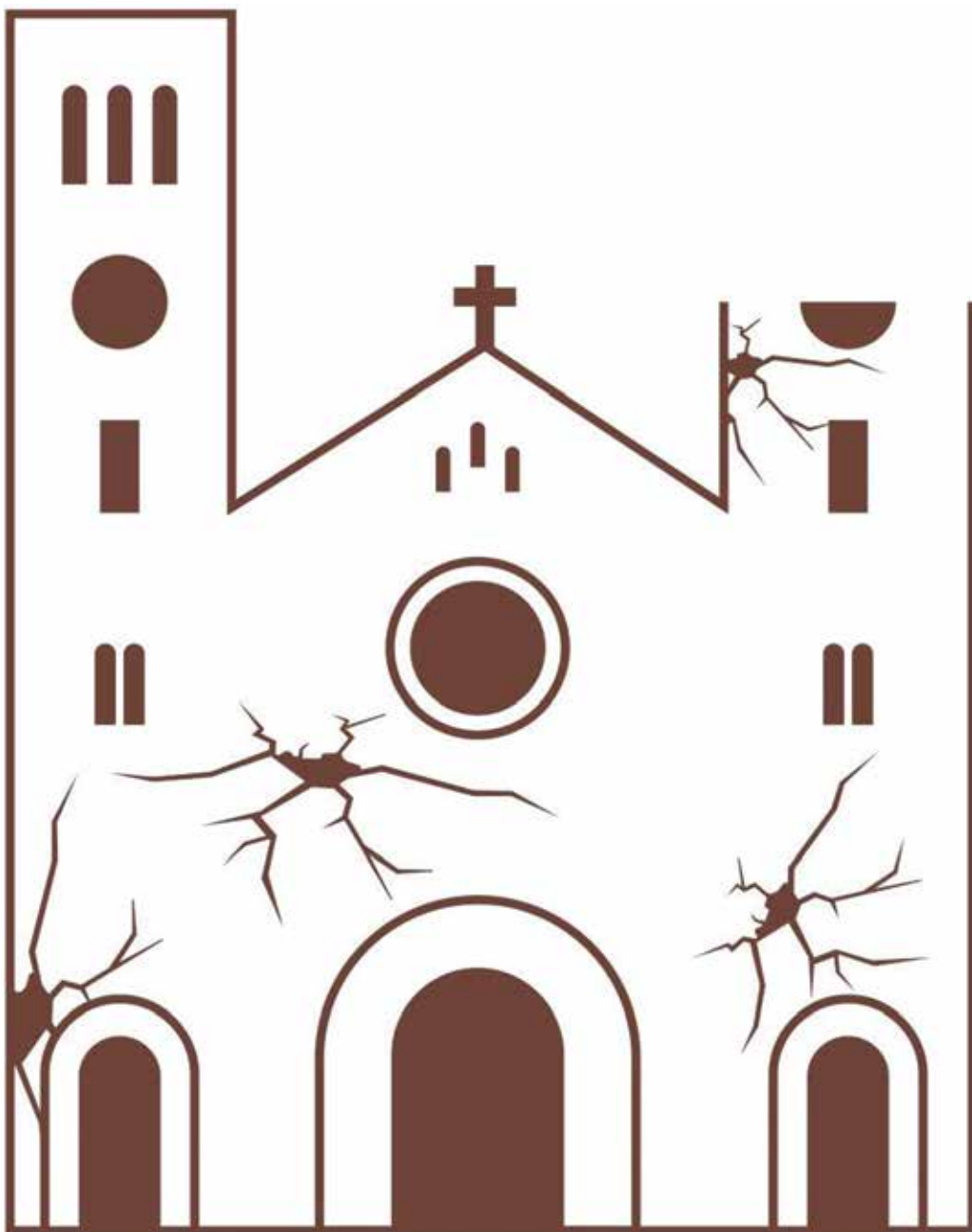
Film *Kosti smiraj traže* vrijedi pogledati i barem na taj način odati svoje poštovanje prema svim žrtvama. ✍

2. NAGRADNI NATJEČAJ »POBIJENI HERCEGOVAČKI FRANJEVCI«

Široki Brijeg, 7. studenoga 2012. (Vicepostulatura) – Želeći njegovati spomen na 66 hercegovačkih franjevaca koje su kao nevine tijekom i u poraću Drugog svjetskog rata pobili komunisti, Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrač« raspisuje nagradni natječaj o ubijenim hercegovačkim franjevcima tijekom i u poraću Drugoga svjetskog rata. Uradak o toj temi može se ostvariti iz područja književnosti, glazbe, likovne kulture, povijesti, računalstva, umjetničke fotografije ili videa. Natječaj je otvoren za djecu (pučka škola), mladež (srednja škola) i odrasle (studenti i sve punoljetne osobe).

Radovi neka se pošalju najkasnije do 15. siječnja 2013. na adresu: Vicepostulatura, Kardinala Stepinca 14, 88220 Široki Brijeg. Radovi mogu biti i već objavljeni, ali samo u razdoblju od posljednjih *Dana pobijenih hercegovačkih franjevaca*. Obavezno čitko naznačiti ime i prezime, adresu, broj telefona, nadnevak rođenja te, ako dotični ide u školu, koju školu i koji razred, odnosno godinu, pohađa. Ako je riječ o tekstualnim radovima, trebaju biti dostavljeni u papirnatom i digitalnom obliku.

Dodjeljuju se tri nagrade za najbolje radove u kategoriji uzrasta iz navedenih područja. Nagrade će biti uručene na 2. danima pobijenih hercegovačkih franjevaca 4. – 7. veljače 2013. Nagrađeni radovi bit će predstavljeni preko portala pobijeni.info i drugih medija. O dosadašnjim natječajima detaljnije se može čitati na istoimenom portalu u poglavlju

Odjek u puku – Glas o mučeništvu – Natječaj.

Molimo sve pučke i srednje škole s hrvatskim nastavnim programom te Sveučilište u Mostaru da u nastavi povijesti spomenutih dana održe prigodno predavanje o ubijenim hercegovačkim franjevcima i povijesnom okviru u kojem se to dogodilo. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subrača«,
VI., 1 (10), Široki Brijeg, 2013.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR;
4,25 CHF; 6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN;
EU 7,5 EUR; CH 8,50 CHF;
SAD 13 USD; Canada 13 CAD

Zastupništvo, distribucija, pretplate:
Ihtis, Zrinskih i Frankopana 22,
88000 Mostar; mob.: 063-837-002;
e-adresa: udругaihtis@gmail.com

Računi samo za pretplate (računi za dobrovoljni prilog na zadnjoj korici):
BiH (Ihtis Mostar): ProCredit Bank
d.d. Sarajevo, poslovnica Mostar –
1941053316700142
HR (Tihomir Čule): ZaBa, poslovnica
Metković – 2360000-3610872394
INOZEMSTVO: IBAN: BA39 1941
0533 1670 1209; SWIFT CODE:
MEBBBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Svaki izlazak ovoga našega glasila prava je radost. Čovjek prepoznaje da u društvu nastavljaju živjeti snage kojima je do istine, pravde, života domovine s obiju strana granice. Valja to znati u ova vremena krize kada nas nastoje zbuniti s raznih strana.

Neokomunistička vlast u Hrvatskoj nastavlja svojim putem dok na mnogim poljima društvenog života nastoji vratiti povijesni kotač u neka druga vremena. Događa se to i na polju ubijenih u Drugom svjetskom ratu i poraču te u 45 godina bezdušne komunističke vladavine. Između ostaloga, zatvaraju Ured za pronalaženje, obilježavanje i održavanje grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugoga svjetskog rata. Poručuju da postoji samo njihova istina i ništa više. Umjesto toga, morali bi se sjetiti pomirbe iz devedesetih godina prošloga stoljeća, onih godina kada smo morali ratovati za svoju slobodu. U svojim smo glavama nosili različite poglede na život, ali i istu ljubav prema slobodi i domovini. Zbog toga smo pobijedili.

Ovdje na Širokom Brijegu Povjerenstvo za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugoga svjetskog rata i porača te Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« misle drukčije od hrvatskih vlasti s obiju strana granice. Brinu se da ubijeni i nedostojno pokopani nađu svoje mirno posljednje počivalište. Tako smo nakon izlaska prošloga broja

ovoga našega glasila u mjesnom groblju Mekovac pokopali 42 žrtve iz Drugoga svjetskog rata i porača. Ima tu Nijemaca, ustaša, domobrana, partizana, civila i franjevaca. Pokušali smo barem nekima, jer je za sve preskupo, s pomoću DNK analize vratiti i ime i prezime, ali samo je 14 uzoraka dalo potvrđan ishod. To opet ne odgovara uzorcima onih koji traže nekoga svoga. No, nije nam žao. Učinili smo sve što je u našoj trenutnoj moći. Kostri smo im odvojeno položili u limene sandučice, stavili na njih oznake gdje su točno pronađene i položili u zajedničku općinsku grobnicu. Namjeravamo u do gledno vrijeme sagraditi i odgovarajuću kosturnicu. Sve ih poštujemo i odnosimo se prema njima ljudski. Bez pomirbe nema nam zajedničke budućnosti.

Iako za sada nismo s pomoću DNK analize uspjeli pronaći franjevca među spomenutim ubijenima na Širokom Brijegu, nastavlja se potraga za posmrtnim ostacima naše ubijene braće. Trenutno je u tijeku DNK analiza ubijenih na Tomića njivi u Ljubuškom. Nadam se da će biti gotova do izlaska sljedećeg broja našega glasila, a možda će čak dotle biti i pokopani. Ipak, brzina nije važna, važno je da nastavljamo zacrtanim putem.

Nema nam druge nego osloniti se na same sebe jer je društvo oko nas podbacilo. Ali, Bog je s nama i zbog toga je pobjeda naša.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Glas o mučeništvu	42
Podsjetnik	15	Glas o znakovima	46
Povijesne okolnosti	19	Pobijeni	47
Povjerenstva	28	Djela pobijenih	53
Stratišta	30	Odjek u umjetnosti	54
Istraživanja	32	Razgovor	56